

Morir a Pequín

La plaça de Tiananmen serà per molt de temps un dels llocs simbòlics que han marcat, en aquest final de segle XX, el llarg camí cap a la llibertat. Durant prop d'un mes, davant dels ulls d'un món que contenia la respiració, un grapat de milers d'estudiants —amb un impressionant i actiu suport popular— hi han estat fent allò que semblava impensable: resistir la pressió i l'amenaça d'un dels aparells de poder més poderosos que mai hagen existit, posar en evidència la profunda importància d'aquest poder, somoure els fonaments mateixos del sistema i de la societat del país més poblat de la Terra. Uns milers d'estudiants han estat a punt de canviar decisivament el curs de la Història. I en certa manera ja l'han canviat. Després de l'heroic exemple de la plaça de Tiananmen, després del seu tràgic final, ja res no tornarà a ser igual. Perquè amb la massacre dels estudiants han mort també totes les justificacions d'una forma d'exercir el poder «en nom del poble», han estat destruïts els fonaments morals i polítics d'una de les més grans transformacions de la Història: la gran revolució xinesa ha mostrat, en l'agonia, la seua cara més odiosa.

A partir d'ara —ja era veritat, però la matança de Pequín ho ha rubricat definitivament— en tots els països on el socialisme ha esdevingut una burocràcia corrupta, on «dictadura del proletariat» vol dir simplement dictadura, la paraula «revolució» ha canviat de sentit, o més aviat ha recobrat el seu sentit original: revolució vol dir desafiament del poder opressor, vol dir tornar-li el poder al poble, vol dir pluralisme polític, vol dir llibertat. A la Unió Soviètica, a Polònia i a Hongria, per camins diferents i amb ritmes diferents, hi ha una poderosa revolució en marxa: els pobles, la gent, els ciutadans, estan tornant a assumir el protagonisme del seu propi destí, tant de temps segrestat pel Partit-Estat. En altres països de l'Est europeu potser trigaran més, però un dia o un altre hauran de seguir el mateix camí. Per tot el món, la Xina podia haver estat l'exemple decisiu.

La Xina maoista havia estat ja l'exemple suprem del comunisme portat a l'extrem de la «puresa», començant per les comunes, i acabant per la Revolució Cultural: l'economia, la cultura, el pensament, les formes de vida social, tot havia d'assumir una forma i un contingut «nou».

Tot allò que fos «vell» (occidental, «capitalista», tradicional, individual), havia de ser destruït sense pietat. Amb gran admiració de multitud de joves pro-xinesos europeus. Fins que el col·lapse complet, la paràlisi total, apareixien a l'horitzó com a resultat final inevitable. Deng Xiaoping, perseguit en altre temps com a partidari del «camí capitalista», ho va veure a temps i va prendre les primeres mesures radicals: el socialisme d'estat, el control central de tota l'economia, eren l'obstacle més gran per al desenvolupament de les energies productives. Un cert grau de llibertat econòmica era necessari. I l'èxit d'aquest limitat grau de llibertat ha estat espectacular.

Deng i els seus companys, però, van creure que la liberalització econòmica imprescindible per modernitzar el país era compatible amb l'immobilisme conservador en la política. Que una economia relativament oberta podia coexistir amb un poder comunista rigorosament tancat. Paradoxalment, no van tenir en compte l'antic principi marxista, segons el qual l'ordre polític és un reflex de les relacions econòmiques. Per això, quan l'ordre polític —en forma de piràmide on el poder resideix en el cim

i no en la base— s'ha vist desafiat, el desconcert ha estat complet. Altrament, no s'explica la passivitat dels centres de poder —i els senyals contradictoris que n'eixien— durant les setmanes que ha durat el desafiament. En el moment decisiu, però, el poder absolut no ha estat capaç de reconèixer més font de legitimitat que ell mateix, amb el suprem recurs als fusells i a les bales. Podien haver reconegut la legitimitat de les demandes estudiantils i populars, però això era acceptar la pròpia falta de legitimitat. Podien haver reprimat finalment la rebel·lió amb mitjans policials normals, però això potser deixava el camí obert a uns altres desafiaments semblants. Han preferit ofegar la criatura en sang. L'Exèrcit Popular, finalment, ha disparat contra el poble. Mao va escriure: «El partit ha de controlar els canons. Els canons no han de controlar el partit». Ara, canons i partit han decidit que tenien un enemic comú: la llibertat. Desarmada.

«Doneu-nos democràcia, o doneu-nos la mort», deia una dels escrits dels estudiants de Tiananmen. El Partit, l'Estat, l'Exèrcit, el Poder, han respost a la demanda: han donat la mort. □